

Universitätsbibliothek Paderborn

Instructorii Conscientiæ R. P. F. Lvdovici Lopez Ordinis Prædicatorvm ...

In qua reliquæ materiæ quæ ad Instructionem Conscientiæ pertinent ex
Orthodoxis Ecclesiæ iudiciis & scholasticorum Theologorum, tum
Iurisconsultorum resolutionibus scitu perutiles latè & copiosè disputantur

López, Luys

Lvgdvni, 1588

Quis dicatur finis principalis & an datum à mutuatario licitè mutuans possit
retinere, vel aliquid pro act[...] numerandi pecuniam mutuandam
accipere. Cap. LV.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41259

recipitur, non dicitur dari gratis, quia ad id dandum non mouetur à gratitudine, sed à mutuo sibi.

¶ Item, quia stat quod minus principaliter mutuans speret ex mutuo lucrum, quia magis extimat mutuare, & benefacere, quam lucrari, & quod mutuarius ratione mutui id lucri inuitus soluat, tunc in hoc casu minus principalis intentio non tollit iniustitiam, quia id, quod accipit vel vult accipere minus principaliter, inuito domino, pertinet ad iniustitiam, sed ista iniustitia non est nisi in specie vsuræ, ergo stat quod quis, minus principaliter intendens lucrum ex mutuo, committat vsuram: ergo non est dicendum absolute, quod sola intentio minus principalis excuset ab vsura, nisi per intentionem minus principalem intelligatur intentio accipiendi aliquid tãquam debitum ex gratitudine gratis dandum.

¶ Vnde, licet quæstio videatur de nomine, non oportet Nauarrum tam prolixè inuehi in Sotum: sed potius tantum eum in bono sensu explicare. Si tamen secundum Nauarrum, & alios dicendum est ratione mutui licere aliquid expectare minus principaliter, intelligendum est secundum Victoriam, & Diuum Thomã de malo, quæstione. 13. articulo vltimo ad tertium, dum principaliter ratione beneuolentiæ expectetur.

¶ *Quis dicatur finis principalis & an datum à mutuatario loco mutuans possit retinere, vel aliquid pro acti numerandi pecuniam mutuandam accipere.*

CAP. LV.

Quoniam circa diffinitionem vsuræ eiusque explicandas particulas, & circa quæstionem, an vsuram mentalis obliget ad restitutionem, satis dimorati, neque hanc quæstionem potuimus absoluere: nisi longiorum sermonem contexeremus, idèò ne tædio enecaremus lectorem, reliqua pro eadem quæstione scitu digna, & necessaria adijcimus hic diffinire. Et primò quoniã de finis & intentione principali, vel minus principali circa lucrum ex mutuo: an constituent vsuram mentalem, dictum est: superest & id dubij expedire, scilicet quisnam

finis principalis, vel intentio principalis alicuius actus, scilicet mutuacionis? Respondet igitur Nauarrus loco citato, quod ad hoc, quod aliquis sit finis principalis alicuius actus: non sufficit quod sit causa sine qua non: aliàs ille actus non fieret: sed oportet quod pluris, vel tãci extimeretur, ac alius finis propter quem ille actus etiam fit.

¶ Igitur ad quæstionem ante propositam, vtrum vsu. Qõ. 1.

ra mentalis obliget ad restitutionem? dico, quod qui mentaliter, id est, sine pacto tacito, vel expresso mutuans alicui, intendit ex mutuo lucrum, sicque recepit illud lucrum: tenetur restituere illud, nisi postea rescierit mutuatum sibi id gratis contulisse, id est, non ratione mutui tantum principaliter, sed principaliter ratione beneuolentia, & gratitudinis inde ortæ. Sicut etiam, qui intendit accipere aliquid pretij Simoniacè, etiam si sibi gratis, & non loco pretij sit erogatum, durante hoc errore, quo putat sibi non gratis datum, tenetur restituere: non tamen postquam compererit sibi gratis datum, quia tunc mutando malam intentionem in bonam, bona conscientia poterit id sibi retinere. Sic etiã in hoc casu vsura mentalis. Hæc sententia est Soti, Richardi, & Caietani, contra aliquos Canonistas citatos à Caietano: & patet, quia in hoc casu mutuatarius gratis, & non inuitus dedit, ergo postea mutans iniquam, quam habuerat à principio mutuans, intentionem, poterit sibi gratis collatam retinere.

¶ Præterea iam affine ad prædictam quæstionem procedit dubium, vtrum in casu, quo mutuans libere mutuauit, sine vilo pacto expresso, vel tacito alicuius lucrum ex mutuo: si postea mutuatarius illi largiatur aliquid ultra sortè, possit illud tuta cõscientia recipere, nihil interrogando propter conscientiam. Et quidem non defuit doctor, qui apparenti ratione asseuerauit, posse sibi id dari vel licite retinere, nihil interrogando à mutuatario an gratis dederit, vel non, quia præsumendum est, inquit, gratis dedisse, quia nemo in dubio præsumendus est malus: ergo neque iste mutuatarius præsumendus est malus, hoc est, ita suspiciosus, vt velit suspicari male de mutuarie, scilicet quod velit vsurariè, & non gratis illud accipere: ergo cõsensus est talis mutuatarius dedisse id lucrum gratis.

¶ At

a Consule. D. Ant. 2. part. 1. 1. c. 7. 37. Viguer. 1. 5. §. 3. ver. 16. Astens. 1. 3. tit. de vsur. art. 5.

b In dubio potius bonum quam malum præsumitur. l. cum creditur de fir. Soc. Ab. conf. 12. vol. 4.

¶ At quidquid sit de hac ratione apparenti, tutius esse puro, etiam ubi dandi id non præcessit pactum, si datum sit alicuius momenti, interrogare à mutuatario, an det gratis, vel certe si mutuante aliqua ex causa pudet id interrogare: tutius est regulam Nauarri loco citato & etiam commentario de usuris num. 24. traditam observare: nam est iuridica, scilicet, quod attendantur circumstantiæ conditionis, seu illius largitionis lucri, ex ratione qualitatis personæ dantis, ex quantitateque dati. Nam si mutuatarus, qui id largitur est pauper, miser, parumve lucratus est et pecunia sibi mutuata, vel si eam perdidit, vel si ultra, quod gratis cõsuevit alijs dare, mutuanti largitus est, vel si est tam magna quãritas, quæ non præsumitur dari gratis: mutuas non secure, tunc videtur recipere id lucri, nisi reponat mutuatarium in sua libertate, & roget illum, an det gratis. Secus est, si non sit mutuatarus dans pauper, sed est diues: qui solitus est esse liberalis erga alios, neque a seò sit magna quãritas dari, quæ à talis conditionis personis non solet dari gratis: quia tunc potest illud potius accipere non interrogando neque scrupulizando: quia hic non præsumitur mutuatarus id dare inuitus: sicut in primo casu ex coniecturis præsumebatur.

Q. 2. ¶ Hinc patet quid sit dicendum ad id dubium, quod in suis scriptis mouit Victoria, an postquã mutuatarus veniens ad soluendum mutuum, illudque iam soluit, illi sic dicere possit mutuator: Postquã bene tibi cessit negotiationis alca, quod pecunia à me tibi mutuata lucratus est, quare aliquid panni mihi nõ largiris pro pallio conficiendo. Ad hoc, inquit Victoria, quod si sic rogatus mutuatarus panni dederit, poterit mutuans iam recipere ex gratitudine. Verũ si sic rogatus pecunias eribuit, secundum Victortam non videtur aqua munda, quia non videtur esse munus gratuitum: sed ego dico tutius esse, etiam in hoc casu, supradictam regulam, & iuridicam Nauarri observare, licet sententiam Victoriæ non autem damnare.

Q. 3. ¶ Insuper & illa quæstio solutione eget, quæ huic est contigua, an mutuans, qui bona fide aliquid ultra sortem recepit existimans gratis sibi dari, si postea innotuerit sibi mutuatarium id sibi dedisse, nõ, tam ob gratitudinẽ, quam ob

ob timorem ne pecunia à se repetatur, vel sibi alia vice
mortuum denegeretur, te heatur ad restitutionem illius, Cui
quæstioni, respõdetur ex mente D. Antonini, & Ca-
ret. 4. & Navar. quod tenetur quidem in hoc casu dubij
id sic acceptum restituere. Sicut è contra diximus supra, si
maia intentione acceperit, si postea bona intentione, id
est, gratia benevolentia sibi datum esse compererit, posse
sibi retinere.

c Anton.
2. part. tit.
2. c. 7. §. 6.
d Caset.
12. q. 78.
art. 1.
c Navar.
Sum. Lat.
cap. 17. tit.
209.

¶ Ultra hæc, hic quæri solet, an liceat mutuare pecuniã
gratia hac via mutuũ recuperandi sibi alias debitũ à mu-
tuatario, cui mutuat. Navarrus loco citato ait cum Maio-
re in 4. dist. 15. q. 29. in principio absolute, & sine distinctio-
ne talem mutantem hac ratione non peccare: quia in
hoc casu nihil accipit ab eo vi mutui. Sed ego satius du-
co in hac parte fore per distinctionem respondendum,
scilicet, quia tale debitum potest esse liquidum, & potest
esse non liquidum: sed litigiosum. Si ergo quis mutuat
mortuario gratia recuperandi ab eo alias debitum sibi,
& liquido debitum, vsurã non committit: quia nihil alias
sibi in debitum recipit.

Q. 4.

¶ Si autem mutuans mutuat gratia recuperãdi sibi de-
bitum, sed nõ tam liquido debitum, vsuram committere
videtur, quia mutuans recuperando debitum, ratione mu-
tui comodum reportat appetibile pretio, quia sine ex-
pensis, & lite, & certo reportat debitum, quod alias sine
his forte, aut certe non erat recuperaturus: quia neque
certo sibi debebatur.

¶ Similiter distinguendum est de debito: nam licet
mutuans mutuare possit gratia recuperandi debitum li-
quidum, si sit debitũ legale, id est, debitum ex iustitia: sed
tamen vsura est, mutuare gratia recuperandi debitũ mo-
rale seu naturale, quod tantum est debitum ex gratitudi-
ne, quia tunc mutuans ratione mutui obligationem vult
inducere legalem super mutuatarium, quæ appetibilis
est pretio, & longe est maior, quàm obligatio ex sola gra-
titudine. Sed cautè adiecit Navarrus in casu debiti liquidi
& legatis, vbi ratione illius recuperandi licet mutuare, ca-
uendum esse mutuatario debitori, vel reddendo illi chi-
rographum debiti, vel tradendo illi schedulam solutio-
nis debiti: ne postea mutuans ipse, vel hæres eius iterum
id debiti

id debiti petat, vel accipiat iam sponte solutum.

Q. 4. ¶ Annectitur deinde & prædictis quæstio hæc, an qui magnam summam pecuniæ mutuandam numerat, iustam mercedem pro labore numerandi possit accipere. Et quidem cum Nauarrus commento de vsuris num. 36. loquitur de cambiatoribus dixerit, quod pro obligatione numerandi pecuniam non licet eis, ab alijs, qui non sunt mercatores: quia recipiât aliquid pecuniæ in cambio aliquid accipere: hic summa latina cap. 17. nume. 209. videtur concedere, quod non peccat, qui accipit aliquid ob iustam mercedem laboris sui. vel famulatus in numerando magnam pecuniæ summam: quia non vi mutui, sed pro labore numerandi accipit. Sed profecto nisi hoc limitemus, magna anxia istinc mutuantibus, aliquid ultra sortem accipiendi, daretur. Quia etiam si pro labore numerandi pecuniam mutuandam, id posset ipse mutuans, vel suus famulus accipere: pari ratione causari posset, quod pro labore, & sumptibus conseruandi pecuniam ad mutuandum, posset à singulis accipientibus mutuum aliquid accipere, quod est contra omnes: igitur sententia hæc Nauarri applicatione indiget, & moderatione.

¶ Dicendum est ergo primò, quod si summa pecuniæ mutuanda modica sit: pro ea numeranda ipse non potest aliquid accipere, quia sicut mutuare debet gratis, ita & numerationem tenetur exhibere gratis, quæ veluti anexa est mutuatiõni.

¶ Secundò dico, quod si mutuatarius velit alium à mutuantem accersere, qui fidelius, certius, & expeditius eam pecuniæ summam magnam sibi mutuandam numeret: licet ille accersitus ad id muneris, pro suo labore numerandi poterit aliquid accipere ab eo.

¶ Tertio dico, quod in mutuatiõnibus ordinarijs, ubi in numerando non multum expenditur temporis aut laboris pro numeratione tali aliquid accipere mutuantem, aut famulum eius non licet: quia sicut tenetur supposito quod mutuat mutuare gratis, ita tenetur & hunc modicum laborem numerandi, mutuatiõni annexum, gratis exhibere.

¶ Quarto dico, quod sententia Nauarri potest habere verum, scilicet quod mutuans, & eius famulus pro labore numerandi

numerandi magnam summam pecunia mutuadam possunt aliquid accipere, quando in numerando tantum insumunt temporis, quod re vera pro eodem tempore definiunt vacare negotiis aliis, quibus re vera erant tantundem, aut plus lucraturi, quia tunc ratione lucri cessantis poterunt id licite ab admonitis mutuataris accepisse, quia ratione mutui non tenentur, aut quicquam damni pati aut lucrum amittere.

¶ Sed hoc bene addit Navar. quod non est usurarius qui capit aliquid pro sumptu, & labore mittendi pecuniā mutuatam longe absenti, secundum Maiorem ubi supra, quia hos sumptus, & labores extrinsecè annexos mutuationi, non tenetur mutuans gratis subire.

¶ Item etiam quando mutuans numerando magnam summam pecuniæ mutuadam alicui soli mutuatario, plures dies esset expensurus forte: & in hoc est vera sententia supradicta Navarri, quod possit aliquid accipere, sicut sacerdos licet pro missis dicendis non possit aliquid, ut pretium accipere: bene tamen pro obligatione, qua per mensem, & annum se occupat pro eis dicendis, sic pro diebus, quibus se obligat ad occupationem numerandi talem pecuniam poterit aliquid accipere.

¶ De corollariis quæ sequuntur ex diffinitione usura, & an sit usura ratione mutui petere remissionem iniuriæ, vel turpes complexus mulierum, an remutationem, an obligationem & alia huiusmodi.

C A P. LVI.

¶ Am quoniam usuram esse diximus, ratione mutui aliquid extimabile pretio ultra sortem accipere: quæ corollariæ conclusiones ex hac diffinitione usura deducantur oportet explicare. Dico ergo primo, quod qui regi, vel magnati mutuat cum pacto, vel intentione principali, ut sibi conferatur aliquod officium pecunia extimabile usura est inducens obligationem restituendi tale officium.

¶ Sed an in hoc casu id quod tali officio lucratus est restituere teneatur in dubium venire poterit. Sed putò cum Navarro^a dicendum non teneri talem usurarium restituere id quod tali officio lucratus est, quia id lucri
II. Pars. F. L. Lopez instr. Consc. y suo

Qd. r.
a Navar.
Sum. Lat.
cap. 17. nu.
222.